

EL XVIII, UN SEGLE DECISIU PER A VILASSAR DE MAR

Alexis Serrano Méndez

Centre d'Estudis Vilassarencs

A TALL D'INTRODUCCIÓ

La perspectiva que dona el temps permet afirmar, i amb una certa aparença d'autoritat, que al Maresme la separació dels veïnats de mar de les seves viles matriu de dalt o de munt era quelcom inevitable. Malgrat això, la precocitat del cas de Vilassar de Mar respecte al seu àmbit més proper ens obliga a preguntar-nos sovint el perquè d'aquella primerenca emancipació municipal que amb el temps s'aniria repetint amb altres tonalitats i matisos a Premià de Mar, el Masnou, Montgat...

Amb anterioritat a nosaltres, s'ha dit que, a finals del segle XV, el veïnat de mar de Vilassar començà a créixer i va esdevenir un pol d'atracció de pàgesos un cop fou abolida la servitud de la gleba ultra la sentència arbitral de Guadalupe de 1486, que posava fi al conflicte remença. Segurament aquesta data permet establir una referència cronològica per marcar el tret de sortida a partir del qual, a poc a poc, la població anà augmentant, ja fos impel·lida pel creixement vegetatiu dels naturals o perquè seguí agregant nouvinguts d'altres indrets.

D'altra banda, sabem que, passat el fatídic setge barceloní de 1714, un cop tot el Principat català caigué sota domini borbònic de la mà dels conqueridors, no només s'imposà l'humiliant decret de Nova Planta i el desmesurat impost del cadastre, sinó que en clau internacional es féu efectiu el tractat d'Utrecht de 1713 i es materialitzà una nova aliança sense precedents en la història. El nou eix borbònic Madrid-Versalles garantí una nova política familiar que en part afavorí les nostres costes en tant que allunyava els corsaris algerians i sud-africans, que en endavant focalitzarien la seva violència contra els interessos britànics establerts des de l'esmentat tractat a l'illa de Menorca. El corsarisme islàmic secular anà declinant també en part pel progressiu afebliment de l'imperi Otomà que l'havia sustentat durant els darrers segles i que es trobava molt delmat per l'auge de Rússia que, havent-se fet forta a la zona del mar d'Azov, pressionava la Sublim Porta a les boques septentrionals dels estrets del Bòsfor i dels Dardanels. Però no només la Rússia de Pere el Gran que acabava de fundar de Sant Petersburg al bell mig del golf de Finlàndia a dissort dels suecs anava creixent; també ho feien

l'imperi Austríac, la Gran Bretanya i França, que, durant la divuitena centúria, anaren traslladant el focus d'atenció de llurs cancelleries progressivament del Mediterrani a l'Atlàntic. A més, no cal passar per alt que entre el segle XVIII i durant tot el XIX el nord d'Àfrica patí el jou del colonialisme que de retruc posà punt i final a la pràctica pirata que tant havia atemorit les localitats costaneres del llevant peninsular.

De resultes de tot això, pacificat el mar, i amb unes bases demogràfiques consolidades, el litoral maresmenc començà a desenvolupar-se fins a donar lloc al batibull que poc o molt ara coneixem. En aquest sentit, prenen molt relleu les paraules d'esglai del viatger il·lustrat Francisco de Zamora, que, a la darrereria del segle XVIII, considerava que tots els pobles costaners del Maresme eren nous i del seu mateix segle.

«Estos mismos vecindarios todos son de esta centuria, o por mejor decir, desde el año 30 de ella, pudiéndose formar iguales vecindarios en la misma orilla en los términos de los pueblos que ahora no lo tienen [...]»

Sembla força evident que el relaxament dels perills de la mar ajudaren a fer créixer els pobles de mar, així com també ho faria el Decret de lliure comerç de 1778, que sancionà Carles III i la supressió de la Casa de Contractació d'Índies de 1790, que, com és ben sabut, en endavant, garantiren la prosperitat als nuclis costaners per més d'un segle.

En aquesta mateixa seu, a Alella, just fa un any, presentarem un treball en el qual ens centrarem en el poblament del veïnat de mar de Vilassar entre el segle XVI i la seva segregació l'any 1784. Aquesta vegada, atesa la temàtica escollida del Maresme a la divuitena centúria, hem cregut oportú unificar en un únic text un fris cronològic en el qual hem jalonat les dates que marcaren, no només aquell segle, sinó que decidiren el futur d'un lloc, Vilassar de Mar, i una gent, els vilassarencs de mar, que iniciaren el segle essent menystinguts per la vila matriu i l'acabaren estrenant terme i ajuntament propi.

EL XVIII, UN SEGLE DE DEMOGRAFIA PUIXANT A VILASSAR DE MAR I AL MARESME

Massa vegades ja ens hem referit al creixement poblacional que experimentà el veïnat de mar de Vilassar als primers compassos de la seva existència, però novament escau fer-ne quatre consideracions. De tres cases inicials a la fi del segle XV i inicis del XVI, es passà a una dotzena a començaments del XVII i des de llavors s'anà produint un creixement sostingut. Val la pena aturar-se a observar com, en poc temps, Vilassar de Mar passà de ser un indret geogràfic amb poca importància per als geògrafs a esdevenir un nucli digne d'assolir la municipalitat. Vegem-ho per ordre.

L'any 1715, el carmelita vilassarenc fra Jesús Maria, en el seu famós *Epitome*, afirmava que:

« [...] *al presente, Vilassar es población compuesta de buen número de vecinos, repartidos en varios distritos. El territorio es muy dilatado, pues á mas que baña sus playas el Mar Mediterráneo, confronta su término con los lugares de Premiá. Vallromanas, Villanueva de la Roca, Orrius, Argentona y Cabrera: goza de cielo y clima muy alegre, apacible y saludable; es abundante de regaladas frutas y de todo género de frutos, especialmente de mucho y escelente vino; en lo temporal no reconoce á otro señor en la tierra sino al Rey, y en lo espiritual al Obispo de Barcelona, de cuya ciudad dista tres leguas.* »

Si a la primeria del segle XVIII, allò que avui coneixem com a Vilassar de Mar no era més que un dels «*varios distritos*» que formaven el Vilassar, diguem-ne *unitari*, a la fi d'aquest mateix segle la demografia del veïnat havia crescut tant que el féu esdevenir municipi independent, una categoria jurídica que no es pot entendre si es desvincula del notable creixement demogràfic i urbanístic que es produí durant tot aquell segle.

Anant a les xifres, val a dir que la primera dada digna a prendre en consideració que ateny exclusivament el veïnat de mar de Vilassar data del 1726, i adjudica la sospitosament arrodonida dada de «200 ànimes de comunió» al grup de residents al veral de mar que, ja llavors, esperaven el permís del bisbat per aixecar el seu propi temple. Prescindint del primer cens borbònic, de José de Pedrejas, deliberadament exagerat per motius de pura fiscalitat, ja en cronologies més recents les dades es tornen una mica més abundants i fiables, per bé que cal dir que no són, ni molt menys, gens precises. Per exemple, segons sembla, al *Real Apeo* de 1777, al veïnat de mar de Vilassar es comptaven 181 cases. Altres fonts indiquen que, l'any 1776, hi havia 692 adults i 775 ànimes compreses en 230 famílies, segons les dades de 1783. Encara al segle XVIII, els registres censals del regne consideren que el 1787, a Vilassar de Mar, hi havia 1.013 persones.

El creixement poblacional que es produí a l'indret que hom coneixia, almenys des de 1606, com *Vicinatus de casas de Mar*, es traduí amb una ampliació de la trama urbana que, a poc a poc, es féu més evident a ulls dels geògrafs. Així doncs, si bé al mapa d'Ambrosio di Borsano de 1687, corresponent al nucli del que amb el temps seria Vilassar de Mar, només es dibuixa una simple torre, i al *Plan du siège de la Ville de Barcelone avec la Carte de la côte de la mer depuis le cap de Cervere jusqu'aux environs de Llobregat* de 1698 ignorava la presència del veïnat marítim de Vilassar, la *Noticia de Cataluña* de 1719 considera el nucli com un simple «vecindario», amb el nom de *Casas de Vilassar*, i la *Descripción geográfica de Cataluña*, del minuciós geògraf Josep Aparici, feta el 1720, ni tan sols considera l'indret com un «*lugar pequeño*» amb l'element circular gràfic corresponent del seu mapa, sinó que l'evidencia a la seva cartografia sobre el perfil costaner amb la indicació «*C. de Vilassar*» [*casas de Vilassar* (?)]. Anys més tard, el 1776, el

Façana de l'antic temple de Sant Joan, que fou iniciat el 1727 i beneït l'any 1745. La portalada fou obra de l'any 1760 i és un clar exemple de porta barroca de tipus retaule amb detalls mariners. En les immediateses del temple, des de 1779 hi hagué el fossar del cementiri, que romangué en ús fins a la inauguració del cementiri actual l'any 1822. Al marge esquerra d'aquesta fotografia, presa per Felicià Sust a inicis del segle XX, s'hi pot intuir l'antiga rectoria adossada al temple, aixecada per indicació episcopal a partir de 1772. (Foto Família Sust).

creixement del nucli era palès al mapa de Xavier de Gama, on apareix assenyalat com «Casas de Mar».

És sobrer repetir que la causa de la poca població de la primera línia de la costa eren els perills de la mar, sobretot la pirateria i el corsarisme, fenòmens que propiciaren dos segles abans, al XVI, la construcció de les famoses tres torres del veïnat de mar que, juntament amb les dues del Sant Crist de Cabrils i les tres de Sant Genís, dotaven Vilassar d'un conjunt de vuit torres de guaita i defensa per al seu terme. Sí escau, per mor de l'ordre seqüencial, tornar a comentar que al segle XVIII l'amenaça pirata cessà, la qual cosa causà un important i sobtat creixement de la demografia a la costa del Maresme. En efecte, com hem dit més amunt, a la divuitena centúria, la pirateria anà cessant progressivament mercès a les afinitats diplomàtiques entre el Delfinat de França i el regne d'Algèria (tradicional niu de pirates). El fet que les corts de Madrid i de París fossin governades per la mateixa dinastia, féu extensible la condescendència algerina

respecte a les costes i els mariners dels dos regnes borbònics. La «pau» al mar propicià cada cop una major ocupació del litoral català, i una de les àrees que més es poblà fou, precisament, per la seva situació i orografia privilegiada, la costa del Maresme.

En aquest sentit, són novament aclaridors els mots de Francisco de Zamora, que, amb motiu d'un viatge seu de 1786, ens comenta l'efervescència costanera de la nostra comarca en aquells anys de la darrereria del segle XVIII afirmant que:

«El vecindario de Tiana se llama las Casas de Montgat; el de Alella, las Casas de Mar; el de Tayà, Masnou; el de Premià, el Vecindario de Mar y el de Vilassar tiene su solicitud de erigirse en pueblo separado de la matriz baxo el nombre de San Juan de Vilassar de Mar [...]»

D'aquest comentari de Zamora escau observar com, dels pobles de mar d'allò que avui coneixem com el Baix Maresme, Vilassar de Mar fou el que més aviat arribà a la municipalitat. Zamora, que escrigué aquestes paraules el 1786, desco-neixia que el que ell anomenà *San Juan de Vilassar de Mar* i que, segons ell, *«tiene su solicitud de erigirse en pueblo separado de la matriz baxo el nombre de San Juan de Vilassar de Mar»*, ja havia aconseguit la reial aprovació (1784) i la constitució del primer ajuntament i l'atermenament (1785). Malgrat aquesta petita esbiaixada, les paraules de Zamora són un clar reflex de la vitalitat dels pobles de mar i de l'avantatge que duia Vilassar de Mar respecte dels altres nuclis costaners del seu entorn immediat.

No podem deixar l'obra d'aquest autor sense abans comentar el seu darrer viatge per les nostres terres dut a terme un xic més ençà, el febrer de 1790. Són especialment reveladores, pel seu interès descriptiu, les paraules de Francisco de Zamora, que aquella segona vegada que travessà la comarca s'esplaià més respecte a Vilassar de Mar, i en deia:

«Pasamos por Vilasar de Mar, pueblo situado en llano, y que se acaba de erigir en villa. Como está a orilla del mar tiene, para su defensa, una torrecilla, y otras dos hay en las casas antiguas que había y pertenecían a Vilasar de Dal, de cuyo término era este pueblo. La iglesia es nueva. Hay 200 casas. Hacen puntas. Algunos corderos [productors de cordes], algunos pescadores y muchos contrabandistas, que esconden el tabaco en cuevas que forman a este fin. Beben agua de pozo; tienen huertecitos delante de las casas.»

Però no només els viatgers tenien la percepció de la rapidesa amb què havia crescut la població, també els oriünds, a mitjan segle XVIII, així ho copsaren i es meravellaven «per haverse aumentat en tant lo numero de las casas del veynat de mar de la Iglesia parroquial de Vilassar que diuen los vells que vuý son no haveri en son temps mes que las casa den Mir, Lladó, Alsina y quatre o sis de ames, per conseguint» i encara cap a final de segle els vilassarencs de mar motivaven la necessitat de tenir un nou prevere *«por ser tan crecido el vecindario de Sn Juan que sin contar los parvulos passa de sietecientas almas de comunión»*.

La vella seu de l'hostal aixecada al peu del Camí Ral el 1762 i, des del 1784, seu de l'Ajuntament de Vilassar de Mar fins a 1965. Aquest edifici i els propis comunals i monopolis que s'hi despatxaven foren l'objecte d'un llarg plet que enfrontà els ajuntaments dels dos Vilassars des de 1784 fins a 1856. En aquesta imatge de final segle XIX, de Felicià Sust, es pot veure la façana abans que Eduard Ferrés hi afegís els esgrafiats modernistes que caracteritzarien l'edifici fins a la seva desaparició arran la remodelació d'aquesta construcció l'any 1972 per convertir-la en seu de la Gliptoteca Monjo. (Foto Família Sust).

L'EXPANSIÓ URBANÍSTICA RESULTANT DEL CREIXEMENT POBLACIONAL

Seguint versant sobre la demografia, però ja entroncant amb l'urbanisme, les dades més concises provenen precisament del document resultant, com a garantia legal de l'atermenament que tingué lloc el 1785. D'aquest document hem pogut extreure que eren cent noranta les cases urbanes que l'escrivà Gerardo Cassani, enviat pel corregidor per executar l'atermenament, comptà el 8 de novembre de 1785, i estaven situades als carrers de la manera següent:

Carrer	Núm. de cases
Casas de la Calle de la Eucata (de l'Arpella)	17
Casas de la Calles San Andrés	28

Casas de la Calle de la Riera (del Carme)	7
Casas de la Calle de San Pablo	19
Casas de la Calle de San Juan	15
Casas de la Calle de la Hera (Anselm Clavé)	21
Casas de la Calle den Roig	8
Casas del Camino Real	16
Casas de la Calle de San Antonio	6
Casas de la Calle del Nadal (d'en Saura)	7
Casas de la Calle de Costa (Sant Josep)	6
Casas de la Calle Nueva (Sant Francesc)	18
Casas de la Calle de San Pedro	22

Els tretze carrers que apareixen al document esmentat són, poc o molt, els que es dibuixen al famós plànol de 1777, amb la inclusió del carrer del Carme (aleshores de la Riera), que inicià la seva urbanització l'any 1784, fet que explica el seu reduït nombre d'immobles.

A les cent noranta cases cal sumar les quatre que hi havia de camp dintre del terme de bell nou fitat. Aquestes cases de camp eren les de Salvador Albert, Joan Baptista Tolrà, Jacint Matas i la de Feliu Bartomeu.

Poc més enllà en el temps, ens serveix per poder fer la comparació entre els dos Vilassars un document localitzat a l'Arxiu Comarcal que ens aporta les clarificadores dades següents:

San Ginés de Vilasar

369 casas
369 Familias ó Vecinos
1900 Almas de comunión

San Juan de Vilasar

208 casas sin otras que estan construyendo
281 Familias ó vecinos
788 Almas de comunión

Malgrat que aquest il·lustrador document no està datat, després de l'estudi minuciós del fons del qual forma part ens decanem a situar-lo en plena discòrdia pels propis de les dues viles, que tingué lloc entre 1786 i 1788. Si prenem la nostra hipòtesi de datació per bona, veiem com, a la fi del segle XVIII, Sant Joan de Vilassar ja comptava amb una població equiparable gairebé als dos terços de la població de Sant Genís de Vilassar. A més, l'afegitó referent a les «208 casas sin otras que estan construyendo» ens aporta la idea d'una vila en expansió en l'àmbit urbà.

Les cases que s'anaven construint als carrers esmentats configuraven, a la segona meitat de la divuitena centúria, el tarannà que esdevindria característic durant tot el segle XIX i fins a la segona meitat del XX. Amb les disposicions de Felip V, de Ferran VI i de Carles III, l'obertura de carrers era considerada un afer privat en què els ajuntaments tenien poc a dir. Així doncs, seguint la tradició ini-

ciada a Vilassar des del segle XVII, que consistia a traçar els carrers amb cases de cós arrengrerades entre mitgeres, els nous vials de Vilassar de Mar s'obriren a partir de la parcel·lació rústica del terreny preexistent, que facilitava una configuració molt rectilínia.

Les dades relatives al creixement urbanístic són força colpidores, si es té en consideració que un segle i escaig abans, als anys quaranta del segle XVII, dels cent noranta-quatre contribuents (1.970 habitants), entre el 50 i el 60% eren residents a Sant Genís, mentre que Cabrils no arribava a la quarta part, el Sant Crist eren només set masos i la resta era la part corresponent als habitants del veïnat de mar.

A l'esquerra, el primer escut de Vilassar de Mar, fruit de traça del llauner Joan Costa, de l'any 1787. A la dreta, una de les fites que des de 1785 han servit per atermenar la jurisdicció del municipi. Malgrat que és probable que no sigui l'original, col·locada el 1785, aquest element lític que es conserva al Museu de Premià manté viva la imatge d'aquelles fites primigènies. (Foto Ramon Coll).

Ignasi Terradas volgué veure en el creixement demogràfic que patí el veïnat de mar de Vilassar, a la primera meitat del segle XVIII, la causa d'una mena d'exili dels elements més liberals que, fins aleshores, es trobaven encotillats en el ranci esquema absolutista que, segons ell, representava el Sant Genís d'aquell temps, molt vinculat a la senyoria feudal, sobretot després del setge de tres dies i de la destrucció del cap i casal de Vilassar del 20 d'agost de l'any 1713, i en la separació dels dos Vilassars, el divorci de dues tendències, segons ell, clarament distanciades, l'una, la de Dalt, aferrada a l'antic règim i, l'altra, a mar, més oberta als canvis, al mar, al comerç i, en definitiva, al capitalisme liberal incipient. Personalment, no coincidim amb les afirmacions de l'autor suara esmentat, però sí plenament amb Josep Samon, del qual trobem molt encertat el treball sobre els primers pobladors de Vilassar de Mar, on veiem com, dels cinquanta-dos cognoms dels

vilassarencs de mar del segle XVIII, hi havia vint-i-vuit famílies que ja residien al veïnat de mar abans de la guerra de Successió (46,6 %) i algunes des de feia més d'un segle. Altrament ens diu Samon que, de les trenta-dues famílies restants (el 53,3 %) que s'hi establiren entre 1714 i 1782, sis procedien de Vilassar de Dalt o de Cabrils, vint eren d'altres indrets i de les altres sis se'n desconeix la procedència.

Fem nostres les paraules de l'historiador de Vilassar de Dalt, quan diu que Vilassar de Mar no va créixer per la translació d'elements de Vilassar de Dalt cap al veïnat mariner, sinó que, més aviat, pel fort increment demogràfic registrat a tot el Principat.

LA SEQÜÈNCIA D'ESDEVENIMENTS D'UN SEGLE DECISIU

Seguidament, proposem una cadena cronològica que permet copsar la rapidesa dels fets succeïts en el segle que va dur Vilassar de Mar de ser un veïnat amb poc pes en les institucions civils i eclesiàstiques vilassarenques (del Vilassar unitari anterior a 1784) a esdevenir patró de la seva pròpia singladura municipal. Òbviament, els fets que se succeïren al segle que va des de l'any 1700 fins a l'any 1800 s'han d'entendre com els desencadenants, i foren la conseqüència de tota una sèrie de dinàmiques que venien dels segles precedents. En aquest sentit és molt il·lustratiu l'article de Benet Oliva *El veïnat de Mar de Vilassar 1594-1784. La formació d'una identitat diferenciada en 20 fets*, la lectura del qual recomanen encaridament i per mitjà del qual en part hem pogut construir el fris cronològic que seguidament mostrem. De la lectura d'aquest estudi hom clou que des de la darrerria del segle XVI s'anà accentuant una fractura social i política entre el nucli matriu de Sant Genís i el veïnat costaner per l'acumulació de greuges i diferències que sovint els de mar interpretaren com a injustícies i que a voltes entraren en unes inèrcies que enfrontaren els habitants de la vall de Cabrils (veïnats de Cabrils, Sant Crist i de Mar) i de Sant Genís.

Segons Oliva, són proves d'aquests desencontres el conflicte dels hostals de mar amb la universitat de 1600 a 1601; la introducció del culte a Sant Elm entre 1609 i 1617, patró dels pescadors la campana i la capella del qual finançaren els del veïnat mar, però de la qual mai no pogueren ocupar els càrrecs de baciners, ja que aquest és reservà sempre a pagesos «grassos» de «dalt» de Vilassar i de Cabrils. També el conflicte desencadenat arran la col·locació d'un rellotge per al campanar de Sant Genís l'any 1620, el plet sobre la llibertat de vendre peix de 1633 i el virulent motí del Sant Crist de 1659 col·laboraren a tensar les relacions entre els habitants d'aquests quatre veïnats del terme.

L'administració del siri de Sant Joan de 1665 i l'adopció de Sant Joan com a patró dels de mar a resultes d'un benefici de 1618 ajudaren també a afermar una identitat cada cop més forta dels habitants del veïnat de mar. A més, en l'àm-

bit corporatiu, els del veïnat de mar tingueren un aglutinador dins la parròquia quan, des del 1696, el rector encarregà la gestió de la confraria de Sant Jaume (fins llavors formada per immigrants occitans) a menestrals i pescadors que majoritàriament eren del veïnat de mar. Aquesta confraria fou activa fins a 1762 i convisqué amb la dels Fadrins de Cabrils, creada el 1723.

CRONOLOGIA DE LA DIVUITENA CENTÚRIA A VILASSAR DE MAR

1717: Empadronament de la gent de mar amb vistes a la implantació de la matrícula de mar.

1723: Imposició de la matrícula de mar a la comunitat de mariners i pescadors del veïnat de mar que esdevé una primera separació fiscal i jurisdiccional entre pagesos i gent de mar. A Vilassar es compten 89 mariners i pescadors.

1726: El 19 de juliol de 1726, els veïns del veïnat de mar demanen al bisbe Bernat Ximenes de Cascante el permís per aixecar una capella i l'obtenen. Per tal d'erigir-la, els pescadors reben del mitrat el permís per feinejar els diumenges sempre que la meitat del guany dominicals s'emprin per a la construcció del temple, que serà dedicat a Sant Joan. Semblantment s'havia de fer amb els dies festius.

1727: Els administradors de la futura capella, Jaume Mir, Josep Estanyol, Joan Mir i Jeroni Ferrer, compren a la marquesa de Moja per cent lliures una peça de terra campa al peu del camí de Cabrils per alçar-hi el temple. El 12 d'octubre d'aquell any es beneeix l'obra i se'n col·loca la primera pedra.

1735: En l'acta de la visita pastoral de 1735 es fa constar que l'església de Sant Joan és ben construïda i que només hi manca la teulada.

1737: La reial cèdula de 1737 imposa l'obligatorietat que qualsevol ofici del mar sigui matriculat. Aquesta disposició eximeix els matriculats d'allotjar tropes militars i són separats de la jurisdicció ordinària per ésser dependents de la de Marina. Aquesta nova regulació s'articularà i es desenvoluparà encara més entre 1748 i 1751. A tenor d'aquests nous canvis jurisdiccionals, a partir de 1751 desapareixen els pescadors dels oficis que ocupen el càrrec de sisè regidor de l'Ajuntament de Vilassar que corresponia al veïnat de mar des de 1722. Els pescadors perden així la seva representació al consistori i queden la representació del veïnat costaner al consistori en mans de menestrals o pagesos de mar.

1739: El bisbe, en la visita pastoral de 1739, exhorta a acabar els sostres i les parets d'algunes capelles del temple i es mana al rector de Sant Genís que faci anar un clergue al veïnat cada diumenge a ensenyar-hi doctrina.

1740: Els veïns de Sant Joan demanen que es beneeixi el nou temple i es permeti celebrar-hi missa.

1741: Signatura d'un acord entre el rector de Sant Genís i els fidels de mar que els consentia que es fes missa al temple de Sant Joan reservant alguns drets pe-

cuniaris per a la parròquia mare. En virtut d'aquesta concòrdia, el mitrat de Barcelona dóna llicència, el 22 de juny, perquè es pugui celebrar missa al nou temple. **1742:** Magí Mir i Orriols, fill de can Mir de Mar, esdevé el primer vicari del temple de Sant Joan i hi diu missa diària des de llavors ençà.

1745: La benedicció del temple de Sant Joan té lloc el 23 de juny de 1745. Des d'aleshores prossegueixen els treballs de guarniment i mobiliari.

1746: En una visita pastoral de 1746, el prelat disposa l'obligació addicional de resar el rosari tots els dies al temple de Sant Joan.

1757: Les rendes de l'església parroquial provinents de famílies del veïnat de mar superen per poc les 83 lliures a l'any.

1759: Des de Roma, Simon Gritti, prelat domèstic i assistent al solí pontifici, declara l'autenticitat de la relíquia de Sant Joan, l'expedeix l'11 d'abril de 1759 i, segons resava el vers del mateix document, «*Se entregara esta Santa Reliquia á los Srs obreros de la yglesia [del vecindario de San Juan(?)] de Vilassar*». Malgrat aquesta prescripció vaticana sembla ser que a la rectoria de Sant Genís s'hi gargoteja la part que concretava que era destinada al temple de Sant Joan i des de llavors serà retinguda a Vilassar de Dalt fins que serà lliurada al rector de Vilassar de Mar l'any 1986, 227 anys després(!).

1760: Es duen a terme els treballs d'escultura del portal de l'església de Sant Joan. Per l'estàtua de Sant Joan de la fornícula superior, l'escultor cobra 50 lliures i 55 més per obrar tota la portalada.

1762: Agnès Manent i Casanovas, vídua de Pau Caupena, mor sense descendència, havent creat abans per testament un benefici sota la invocació de Sant Joan Baptista del veïnat de mar amb l'obligació de celebrar missa cada dia a les 9 del matí i de resar el rosari tots els festius. Hi deixa 3.000 lliures a censal i, si no hi arribés, el valor de la seva casa coneguda com la Pallissa d'en Lladó. Els beneficiats hauran de ser preferentment del seu llinatge o, en cas de no haver-n'hi, algú que sigui natural del veïnat. Aquest fet equipara *de facto* l'activitat del temple de Sant Joan al d'una parròquia *ad hoc*. Aquell mateix any, l'Ajuntament construeix la nova seu per a l'hostal dedicat a la venda dels monopolis comunals al peu del Camí Ral que anys a venir formarà part del plet que enfrontarà l'Ajuntament de Vilassar de Dalt i el novell consistori de Vilassar de Mar.

1766: S'introdueix a Vilassar el canvi en l'estructura dels municipis impulsada per Carles III. En endavant, l'Ajuntament el formaran sis regidors: tres del nucli principal, dos de Cabrils i només un del veïnat de mar. L'equilibri entre les dues valls garanteix el domini dels pagesos enfront del representant menestral del veïnat de mar i la no-representació dels pescadors que són majoria al veïnat esmentat. La reforma vestida d'aires democratitzadors també preveu l'elecció de dos diputats del comú i un síndic personer en defensa dels interessos populars. Aquests càrrecs són electius i anuals, però la forma de la seva elecció garanteix l'exclusió dels del veïnat de mar en la cooptació d'aquests càrrecs.

1772: Per indicació del bisbe barceloní, els veïns de mar i el rector de Vilassar signen una concòrdia amb l'objectiu de constituir un sacerdot que tingui cura de les ànimes amb l'administració dels sagraments i la predicació de l'Evangeli cada dia i l'ensenyament de la doctrina. Els veïns, a canvi, es comprometen a mantenir un vicari per al veïnat —a més dels serveis del reverend Magí Mir—, pagar el manteniment de la llàntia permanent davant del sagrari i els ornaments necessaris, i a aixecar la casa rectoral adossada al temple. El rector es compromet a pagar al nou vicari cent cinquanta lliures anyals. A més el rector percebrà els dotze sous per missa previstos a la concòrdia de 1741 i els estipendis per funerals i altres celebracions.

1776: A la vista de certes desatencions del rector de Sant Genís, els obrers de Sant Joan de Vilassar s'adrecen al bisbe per demanar el nomenament d'un rector exclusiu per a Sant Joan. El porprat respon demanant que s'especifiquin les rendes amb què podria dotar-se el nou curat.

1777: L'abril de 1777, els veïns de Cabrils i els del veïnat de mar contesten el bisbe amb un detallat memorial del delme per demostrar que disposen de rendes suficients, acompanyat del conegut plànol del terme. Especifiquen que, com que les rendes de la parròquia pugen a més de tres mil lliures, se n'atorguin per al nou temple del veïnat de mar set-centes. Finalment, el 10 de novembre de 1777, coincidint amb l'entrada d'un nou rector a la parròquia matriu, el bisbat concedeix els títols de vicaries perpètues per als veïnats de Cabrils i de mar. Paral·lelament, aquell any els matriculats del veïnat de mar de Vilassar s'adrecen a l'intendent demanant la rebaixa de les taxes, atès que molts no les poden satisfer perquè resideixen a les costes de Galícia o França i la pressió fiscal recau en els matriculats que sí resideixen al veïnat.

1778: El 20 de març de 1778, el monarca confirma el títol de Vicaria Perpètua de Sant Joan de Vilassar.

1779: L'octubre de 1779, Antoni Montserrat pren possessió de la Vicaria de Sant Joan de Vilassar, i es materialitza així la vicaria perpètua. El 9 de novembre de 1779 té lloc la benedicció del fossar del cementiri propi del veïnat de mar a redós del temple de Sant Joan. Arran de la concessió del títol de vicaria perpètua, creix la tensió entre la parròquia matriu i les noves vicaries de Cabrils i Sant Joan i, a causa de la reducció de rendes de la rectoria de Sant Genís, el bisbat paga 200 lliures al rector en concepte de reparació.

1780: El carmelità descalç fra Francesc de sant Maties, àlies *El Romano*, dona unes relíquies de sants màrtirs romans que havia obtingut el 1757 a Roma. Veient com s'articula a redós del nou temple la població del veïnat de Sant Joan, els regidors i l'alcalde reclamen poder nomenar els obrers de Sant Joan tal vegada per poder-los controlar. Aquesta reclamació generarà fortes disputes, que, amb matisos, es perllongaran fins a 1792.

1781: Impressió dels *Goigs en alabanza dels quatre gloriosos martyrs sant Innocenci, sant Reparat, sant Mansuet, y santa Especiosa*, la festivitat dels quals es comem-

mora encara avui l'endemà de Sant Joan. El mateix any es constituí la confraria dels fadrins pescadors sota la invocació de sant Pere.

1782: El 20 de juny de 1782, els obrers del temple demanen a l'autoritat marítima permís per poder celebrar una reunió amb caps de casa matriculats, que eren la major part dels veïns de mar. Per tal de dur a terme aquesta reunió, demanaven a l'autoritat que proveís la presència d'un agutzil que actués com a comissionat del poder marítim. La gràcia que sol·liciten els obrers els és concedida i la reunió té lloc el 9 de juny de 1782. Aquest dia, a la casa del vicari perpetu Antoni Montserrat, en presència del capellà esmentat i de mossèn Magí Mir, de l'apotecari Genís Graupera, del cirurgià Joan Marfà i altres prohoms del veïnat, el notari de Mataró Bonaventura Català i Mas aixecà l'acta de la sessió per la qual es tria una comissió per tal de vetllar per l'interès comú del veïnat de mar. A partir d'aquell dia, s'acorda que, en endavant, els elegits tindran «[...] *amplia facultad, potestad, y pleno poder qual derecho sea oportuno, necesario, y el caso pidiere, con franca, libre y general administración, para deliberar y acordar lo que les parezca más conducente, a utilidad y adelanten de la Iglesia referida de san Juan de este lugar, de la obra de la misma iglesia y del comun del propio lugar y asi mismo para parecer ante qualesquier Señores Juezes, Superiores y Tribunales de uno y otro estado y otramente donde les parezca oportuno hacer qualesquiera recursos, suplicar, menoriales, y pedimientos dirigidos a conseguir el fin arriba, instar sus decretos y obtener qualesquier gracias, y provisiones [...]*». Es tria el pagès Antoni Pou i els pescadors Jacint Abril, Jacint Gelpí i Pau Guardiola. La comissió és representativa, ja que la quarta part de la població és matriculada. Tanmateix, la dicotomia pagesos-pescadors es fa sentir a l'hora de redactar l'acta, atès que, per qüestions legals, el notari n'ha d'escriure dues per separat. Aquell mateix any mor mossèn Magí Mir i rep sepultura davant la Capella dels Dolors del temple de Sant Joan. Ha servit el temple de Sant Joan des de 1742 fins que l'edat no li ho ha permès, l'any 1780. Des de 1772 actuava de coadjutor del vicari.

1783: La comissió de pagesos i pescadors del veïnat de mar envien l'1 d'abril un *Pedimento* al *Real Consejo* demanant un ajuntament propi. Argumenten que només els correspon un regidor a l'Ajuntament de Vilassar, que la seu és lluny, «*una legua distante de mal camino, con freqüentes avenidas y arroyos*», que la justícia comuna «*los desamparan quedando ocultos los delitos que cometen los vecinos de san Genís*», que no hi ha protecció davant «*de los insultos que les ocasionaban los contrabandistas*»... El 5 d'abril, el Consell encarrega la instrucció del cas a l'alcalde de Granollers el qual elabora un informe el 24 de maig en què es marquen els límits de la futura fitació de l'atermenament. El 20 de juny és el torn del *Pedimento* dels de dalt, que neguen les afirmacions dels de mar al seu *Pedimento*, a més de recordar el deute acumulat si es canviava el reglament de propis.

1784: El 19 de novembre de 1784, Carles III dicta la resolució i la seva voluntat s'expressa en els termes següents: «[...] *queremos y mandamos que en el citado lu-*

gar de San Juan de Vilasá de Mar se erija Ayuntamiento formal con Baile, Regidores, Diputados, y Síndicos, distinto y separado de el de San Genis de Vilasá con división y separación del termino que al presente le está señalado y fijación de limites y mojones en cuanto a la jurisdicción pero sin perjuicio de los demás derechos y aprovechamientos comunes que han de conservarse como hasta aquí; encargando como encargamos la ejecución a esa nuestra audiencia. Que así es nuestra Voluntad. Dada en Madrid à diez nueve de Noviembre de Mil setecientos ochenta y cuatro.» El determini reial sobre els propis comunals genera un nou plet que es dilatarà fins a 1856 i que tindrà el cobrament dels propis i l'arrendament de l'hostal al peu del Camí Ral al Pou d'Avall com a principal cavall de batalla.

La reial provisió de Carles III diu també *«Que estas y otras causas que omiten han bastado, para que se les provea de remedio en lo Espiritual, nombrandoles un Teniente de Cura Parroco, que les administre los Sacramentos, y provea de lo demas correspondiente á sus Almas, con independencia de San Genis [...]»*. Així doncs, quedava oberta la porta a la plena separació parroquial. En endavant, romandrà només el pagament del delme al rector de Sant Genís com a única obligació amb la matriu, per bé que, segons sembla, el rector tindrà problemes per exercir-ne el cobrament. L'abolició del delme de 1837 suposarà la desaparició de tota obligació amb el rector de Sant Genís i la consegüent creació de plaça de rector de ple dret per l'església de Sant Joan, que esdevindrà des d'aleshores plenament parròquia amb rector titular.

1785: El 8 de novembre de 1785 s'atermena el nou municipi i l'endemà se'n nomena el nou Ajuntament. El primer alcalde és el pagès Antoni Pou i són regidors el comerciant Jacint Abril, els corders Jacint Castells, Gaspar Casanovas i Francesc Moragues, i els pescadors Antoni Ferrés i Joan Gelpí.

1787: El llauner Joan Costa crea el primer escut municipal de Vilassar de Mar.

1792: Redacció de la Consueta de Vilassar de Mar, per la qual els fidels vilassarencs de mar s'intenten equiparar als fidels de sant Genís. Aquesta consuetud, consensuada entre el vicari perpetu i el nou ajuntament de Vilassar de Mar, posava fi a les disputes sobre el nomenament dels obrers nascudes el 1780.